

До історії антицерковної політики радянського уряду у 20–30 роках ХХ ст.

*Калита М., студентка групи ЖТ-81
Науковий керівник: Дегтярьов С.І. к.і.н.,
викладач кафедри історії СумДУ*

20-ті роки минулого століття були позначені відродженням Української автокефальної православної церкви. «Серед віруючих тоді поширюється популярність ідеї демократизації і національного відновлення церковного життя. 1 січня 1919 р. уряд Української народної республіки видав декрет, яким проголошувалася автокефалія Української церкви. Тоді ж організуються українські православні парафії, що об'єднуються у Всеукраїнський союз православних парафій під керівництвом Всеукраїнської православної церковної Ради. У травні 1920 року проголошена автокефалія православної церкви в Україні».

Всі перші більшовицькі декрети і декларації проголошували свободу совісті і релігії («Декларація прав народів Росії» (1917 р.), «До всіх трудящих мусульман Росії і Сходу» (1917 р.), «Про відділення церкви від держави і школи від церкви» (1918 р.). Але всі ці демократичні настрої були позначені лише на папері. У житті ж розгорнулася справжня війна радянської влади із церквою.

VIII з'їзд РКП(б) відбувся у березні 1919 р. На ньому і почали зароджуватися наступальні настрої щодо релігії. Незабаром при ЦК партії створили антирелігійну комісію, яка вела боротьбу зі всіма віруючими громадянами. До складу комісії входили ті, хто не розумівся на специфіці релігії.

Всеукраїнська православна церква не мала власного єпископату, тому в жовтні 1921 р. в м.Київ. Був скликаний Всеукраїнський Православний церковний собор, на якому обрали митрополита Київського і всієї України протоієрея Василя Липківського. Цей процес пройшов із грубими порушенням канонів православної церкви, тому УАПЦ не була і не могла стати визнаною іншими православними церквами світу. Собор Української автокефальної православної церкви сприяв активному утворенню церковних структур. У той час почали організовуватися богословські курси, гуртки й братерства, видавалася церковна література. Богослужбові тексти перекладалися з церковнослов'янської на українську мову. Така ситуація тривала недовго. З 1922 року почалося жорстке протистояння між владою і церквою.

Одним із кроків, який дав поштовх антирелігійній кампанії, стала стаття Леніна «Про значення войовничого матеріалізму» (1922 р.). Цей матеріал повністю суперечив всім законам про церкву, які були прийняті раніше. Ленін засуджував державні органи за бездіяльність у проведенні антирелігійної роботи. Фактично одразу після статті вийшов документ ЦК РКП(б), у якому йшлося про необхідність втручання держави у справи церкви.

Війна проти церкви в 20-30-х роках мала одночасно кілька напрямків: 1) знищення матеріальної бази церкви; 2) переслідування і репресії всіх, хто мав хоч якимось відношенням до віри і церкви; 3) повний розкол між духовенством і вірянами.

Вилучення церковних коштовностей велось під гаслом допомоги голодуючим Поволжя. Насправді ж, влада намагалася поліпшити економічне становище держави і остаточно знищити церкву.

З 1929 р. починається масове закриття церковних будівель. Їх або руйнують, або віддають під потреби держави.

Після тривалих політичних протистоянь у 1930 р. Українська автокефальна православна церква припинила своє існування.

Протягом 1930-х років тривало активне знищення релігійної сфери. Свідченням тому були не лише законодавчі акти, які жорстко обмежували діяльність релігійних організацій. Заборонялась будь-яка релігійна діяльність. Священнослужителі мали можливість служити тільки у культових спорудах і будинках віруючих. Заборонили і створення біблійних гуртків і товариств.